

مروری بر اثرات جهانی شدن بر اجتماعات روستایی

پارسا پاشایی

دانشجو دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه اصفهان دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی

Parsa9696parsa@gmail.com

چکیده

پدیده جهانی شدن باعث به وجود آمدن فرصت‌ها و چالش‌های فرامرزی و به تبع آن پیدایش مفهوم حکمرانی جهانی شده است. جهانی‌سازی می‌تواند نیرویی برای مقاصد سودمند باشد: جهانی شدن شیوه اندیشیدن مردم را تغییر داده است. جهانی شدن دارای اثرات مختلفی بر زندگی انسانی بوده و این تغییرات در جوامع روستایی ملموس‌تر از شهرها بوده است. مطالعه پیش رو مروری و تحلیلی باهدف بررسی اثرات جهانی شدن بر اجتماعات روستایی انجام گرفته است. منابع مطالعاتی تحقیق حاضر از نوع اسنادی (کتابخانه‌ای)، بهره گرفته شده است. یافته‌های این تحقیق بیان می‌دارد. جهانی شدن در واقع یک فرایندی است که بر بخش‌های مختلف زندگی بشریت در چند دهه اخیر تأثیر داشته است و این تأثیرات نیز بر روستاهای ایران هم اثرگذار بوده است. جهانی شدن روستاهای ایران، در زمان پهلوی دوم و با سیاست‌های بلندپروازانه انقلاب سفید شاه و قانون اصلاحات ارضی شروع شد که عوامل مؤثر اصلاحات ارضی می‌توان به موارد انجام جاده کشی به روستاها، روستا به شهر، نوسازی در بافت روستایی، ورود اتومبیل، تغییر چهره روستا بر اثر ورود مصالح ساختمانی برشمرد. اما پدیده جهانی شدن در استفاده از اینترنت، تغییر پوشش، مهاجرت، باسواد، تنوع اقتصادی، گردشگری، تغییر بافت خانه‌های روستایی، مصرف‌گرایی، و... در روستاها تأثیرگذار بوده است. استفاده از ظرفیت آموزش، برای آشنایی روستاییان با جهانی شدن و آسیب‌ها و مزیت‌های احتمالی، و زمینه‌های تنوع‌بخشی به اقتصاد روستایی، همچنین اطلاع‌رسانی لازم در مورد ارزش‌های فرهنگ بومی می‌توان بهره گرفت.

کلمات کلیدی: روستا، توسعه، جهانی شدن، اقتصاد، ایران

(۱) مقدمه

مسائل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی در طول تاریخ حیات بشری، کانون و زمینه ساز بروز مشکلات زیادی برای جوامع انسانی بوده است. تاریخ معاصر جهان از حیث نظری و تجربی، شاهد ظهور و فعالیت پدیده‌هایی متعامل و ظاهراً با خاستگاه غربی بوده است. این پدیده‌ها در مرحله نخست، چالش‌هایی را در سطوح ملی و بین‌المللی پدید آورده‌اند و همزمان یا متعاقب آن، توجه علوم و دانش‌های مختلف را به خود معطوف ساخته‌اند، مفاهیم و فرایندها، توسعه، پایداری و جهانی شدن هستند که علوم اقتصادی، سیاسی، جامعه‌شناسی، جغرافیا، محیط زیست و ارتباطات را بیش از سایر علوم به خود جذب کرده‌اند (فنی، ۱۳۹۳: ۹). در دو دهه گذشته تغییراتی اساسی در سیاست‌های اقتصادی و اجتماعی کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه دیده شده است که تحت عناوین "آزادسازی"^۱ و "جهانی سازی"^۲ قابل تعریف هستند. این تغییرات سیاستی از سال‌های پایانی دهه ۱۹۷۰ با حرکت از سیاست‌های کلان از کشورهای توسعه یافته آغاز گردید که از بسیاری جهات سیاست‌ها و پارادایم‌های اجتماعی و اقتصادی مسلط بر آنها به سیاست‌ها و فلسفه پیش از جنگ دوم جهانی باز می‌گشت. در کشورهای در حال توسعه به تبع کشورهای توسعه یافته و با حمایت مستقیم نهادهای بین‌المللی چون بانک جهانی و صندوق بین‌المللی پول چنین تغییراتی صورت پذیرفت (ناجی میدانی، ۱۳۸۳). جهانی‌شدن فرایندی است که امروزه جوامع بشری را در عرصه‌های مختلف تحت‌تاثیر خود قرار داده است (دهقانی، ۱۳۹۶). امروزه، گفتگو و بحث در باره جهانی‌شدن، جنبه‌ها و ابعاد گوناگون آن، چه در سطح ملی و چه در مقیاس جهانی، رونق گرفته است و نقل محافل اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی شده است. فرایند جهانی‌شدن را اساساً در چهار حوزه فنی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی مطالعه می‌کنند، اما مهمترین حوزه این فرایند در عصر پسامدرن، نقش و جایگاه فرهنگ است. در حالی که در عصر مدرنیته فرهنگ به مثابه هنر عالی، حورزه خاصی از جامعه را اشغال کرده بود، در عصر پسامدرن، به دیگر عرصه‌های جامعه نیز راه یافته است. در سطح اقتصادی شاهد محصول شدن فرهنگ بوده‌ایم و در همین حال، خود اقتصاد در شکل پدیده‌هایی مانند آگهی و تبلیغات، اوقات فراغت، صنعت خدمات و بازاریابی مطمئن و متناسب با شیوه زندگی، به گونه‌ای فراینده به فرهنگ وابسته شده است (محلّی، ۱۳۹۰). جهانی شدن عبارت است از فرآیند فشرده‌گی فزاینده‌ی زمان و فضا که به واسطه‌ی آن مردم دنیا کم و بیش و به صورتی، به نسبت آگاهانه در جامعه‌ی جهانی واحد ادغام می‌شوند. به بیان دیگر جهانی شدن معطوف به فرآیندی است که در جریان آن فرد و جامعه در گستره‌های جهانی با یکدیگر پیوند می‌خورند (گل محمدی، ۱۳۸۱: ۲۰). و به عبارتی دیگر جهانی شدن به معنای جهان شمولی و دوره‌ای است که بعد از مدرنیته محقق می‌شود. (آلبرو)، در این زمینه چنین می‌گوید: اساساً عصر جهانی می‌خواهد که جهان شمولی را جایگزین مدرنیته سازد. این امر به معنای تحول همه جانبه بر اساس عمل در تشکلهای اجتماعی مربوط به افراد و گروه‌هاست (آزاد ارمکی، ۱۳۸۶: ۳۶). تعاریف مختلف از جهانی شدن در چهار گروه می‌گنجد که عبارتند از: تعریف جهانی شدن با تاکید بر روابط قدرت، تعریف جهانی شدن با تاکید بر توسعه فناوری، تعریف جهانی شدن با تاکید بر مفهوم رقابت و سیاست‌های میان کشورها جهانی شدن با تاکید بر مبادله اطلاعات و فناوری‌های مرتبط با آن می‌باشد (عبداللهی، ۱۳۸۹: ۴-۵). راجع به جهانی‌شدن دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. گروه نخست، رویکردی منفی به جهانی‌شدن دارند. این دسته از متفکران از جهانی‌سازی به‌جای جهانی‌شدن سخن می‌گویند. در فرایند جهانی‌سازی، سبک‌های زندگی بومی افراد و جوامع محلی در معرض آماج تغییرات ناشی از تبلیغات و تحولات خارج از محیط‌های روستایی قرار گرفته و دچار تغییر می‌شود. به‌عبارتی از دیدگاه مخالفان جهانی‌شدن، جهانی‌سازی سبب یکسان‌سازی سبک زندگی با رویکرد غربی شدن در مناطق روستایی می‌شود که نتیجه آن، حذف سبک زندگی روستایی و جایگزینی آن با سبک زندگی شهری است. گروه دوم، رویکرد موافقان جهانی‌شدن است. به عنوان

¹ Liberalization

² Globalization

فرصت‌های جهانی شدن سخن می‌گویند؛ به گونه‌ای که در مورد سبک زندگی، جهانی شدن فرصت‌های مناسبی را برای ارائه سبک زندگی بومی به جهان به‌عنوان یک الگوی اجتماعی فرهنگی فراهم می‌سازد. لذا از نظر موافقان، جهانی شدن به باروری و ماندگاری سبک‌های زندگی محلی و بومی کمک می‌کند. گروه سوم، که جهانی شدن را تیغ دولبه می‌دانند. آنان نه یکسره جهانی شدن را می‌پذیرند و نه در سخن می‌گویند، زیرا جهانی شدن می‌مانند، بلکه از جهانی محلی شدن دایره تنگ بومی گرایی دارای دو چهره محلی و جهانی است که از یک سو در برگزیده توسعه شکل‌ها و تأثیرات جهانی است و از سوی دیگر، تقویت گروه‌های محلی مانند روستاییان در جنبه‌های مختلف مانند بهبود و اصلاح شیوه‌های زندگی را در پی دارد. براساس رویکرد جهانی محلی شدن به سبک زندگی روستایی، جهانی شدن فرصت‌های لازم برای عرضه نقاط قوت موجود در سبک زندگی روستایی را به روستاییان داده و در مقابل، فرصت و امکان اصلاح و بازبینی جنبه‌های ضعیف سبک زندگی را برای روستاییان فراهم می‌کند. این گروه به دلیل نگاه متعادل به جهانی شدن، از طرفداران بیشتری در سطح جهانی میان سیاست‌گذاران، مدیران و برنامه‌ریزان روستایی برخوردار است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۸). موج جدیدی که از جهانی شدن پس از جنگ جهانی دوم آغاز شد. این موج با گسترش قابل توجه تجارت بین‌المللی و افزایش سطح درآمد در سراسر جهان مشخص شد. در واقع، در نیمه دوم قرن بیستم، تولید ناخالص داخلی جهان به صورت واقعی با نرخ متوسط سالانه ۴ درصد رشد کرد. سازمان‌های چندجانبه مانند گات و صندوق بین‌المللی پول به این روند کمک کردند و به کشورها کمک کردند ادغام را به عنوان یک خیابان دو طرفه ببینند و یک شبکه ایمنی برای کشورهایی که از فضای باز استقبال می‌کنند، فراهم کردند (ادواردو و همکاران، ۲۰۰۱). همزمان باید در نظر داشت که جریان‌های خارجی (جهانی شدن) به عنوان یک الزام، بدون در نظر گرفتن ویژگی‌های محلی نقیص‌های در درک تحولات توسعه فضاهای روستایی به همراه خواهد داشت. پس می‌توان گفت، تحولات و پویایی‌های درون (مانند تخلیه شدن روستاها، جریان‌های جمعیتی، تأثیرپذیری بخش کشاورزی از تغییرات اقلیمی، کاهش نیروی کار بخش کشاورزی به نفع سایر بخش‌های اقتصادی - اشتغال غیر کشاورزی: خدمات و گردشگری، عدم ثبات درآمدی کشاورزان به دلیل نبود سیستم‌های حمایتی کارا و غیره)، ناظر به ماهیت چند بعدی و پیچیده مناطق روستایی نیازمند چارچوب تحلیلی جامع در پیوند با فضاهای ملی و جهانی خواهد بود (صابونچی، ۱۳۹۵). این موج جهانی‌سازی با گسترش شرکت‌های چند ملیتی (MNC)، که از دهه ۱۹۶۰ آغاز شد. این نوع از شرکت‌ها پدیده جدیدی نبود، اما گسترش (MNC)، از زمان جنگ جهانی دوم چشمگیر بوده است. به عبارتی ویژگی‌های جهانی شدن عبارتند از: رشد تجارت جهانی و تنوع معاملات بین‌المللی، رشد بی‌سابقه سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و افزایش جریان سرمایه بین‌المللی، رشد تجارت پول و سرمایه، جریان آزادانه خدمات تولیدی، توسعه صنعت گردشگری، انتقال سریع و رو به رشد گسترش فناوری، شکل‌گیری شرکت‌های بزرگ چند ملیتی، تشدید گرایش و تمایل کشورها به عضویت در سازمان‌های اقتصادی منطقه‌ای، مهاجرت نیروی کار در سطح بین‌المللی گسترش ارتباطات و رسانه‌ها و فرایندهای تبادل اطلاعات در سراسر جهان و پدید آمدن دنیای مجازی ارتباطات و اطلاعات ادغام و تبادل شاخصه‌ها و رفتارهای فرهنگی، تغییر نگرش‌ها، ایدئولوژی‌ها، هنجارها و... نازک‌تر شدن پوسته دولت‌ها و ایجاد پیوندهای میان مردمی است (ادواردو و همکاران، ۲۰۰۱). بیشتر محققان جهانی‌شدن را عمدتاً فرآیندی اقتصادی تکنولوژیک می‌دانند. این گروه از محققین جهانی را برای توصیف همگرایی جهان درون یک اقتصاد سرمایه‌داری به کنار می‌برند. این فرآیند از طریق افزایش تمرکز صنایع در دست تعداد کوچکی از شرکت‌های فراملی، پویایی جهانی سرمایه، جریان کالا، تقسیم کار جهانی، رشد نهادهای جهانی و تغییر در تجارت جهانی از کالاهای و خدمات به ابزارهای مالی متجلی می‌شود. جهانی شدن اقتصاد شرایطی را بوجود می‌آورد، که در آن حد و مرزهای جغرافیایی در فعالیت‌های اقتصادی از قبیل تجارت، سرمایه‌گذاری، تولید و نقل و انتقالات مالی کمترین نقش را خواهند داشت (واترز، ۱۳۷۹: ۱۴۲). جهانی شدن در ذات فرهنگ مدرن نهفته است و رسوم فرهنگی نیز در ذات جهانی شدن نهفته است. درحقیقت

فرایندهای دگرگون ساز عظیم دوران ما با جهانی شدن توصیف می‌شوند و این فرایندها را نمی‌توان به درستی فهمید مگر آن که آنها را با واژگانی که بار فرهنگی دارند دریابیم. به همین‌سان، این دگرگونی‌ها بافت تجربه فرهنگی را تغییر می‌دهند و در واقع بر درک ما از مفهوم فرهنگ در دنیای مدرن تأثیری گذارند (تاملینسون، ۱۳۸۱: ۱۳). هم چنین کاستنلز نیز ماهیت جهانی شدنی که درحال شکل‌گیری است اساساً فرهنگی می‌داند و در چنین فضایی حاملان فرهنگ، علی‌الاصول می‌توانند بالاترین سهم و نقش را در تحولات آتی ایفا نمایند (کاستنلز، ۱۳۸۰: ۲۱). امروزه پدیده جهانی شدن بطور کامل شناخت ما از سیاست و سرشت تعامل میان بازیگران عرصه سیاست را دگرگون کرده است. در واقع جهانی شدن شامل تغییر سازمان سیاسی جوامع از سطح ملی به سطح فراملی است. بعد سیاسی جهانی شدن شامل مقولاتی مانند ظهور جامعه مدنی جهانی، توجه فزاینده به مسائل مشترک بین‌المللی، افزایش قدرت سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی، تضعیف حاکمیت دولت‌ملت‌ها، کاهش تمرکز قدرت دولت، پیشرفت دموکراسی لیبرال و ظهور اشکال جدید ملیت‌گرایی می‌باشد. براساس این دیدگاه در فرایند جهانی شدن، فشارهای درونی و بیرونی موجب تضعیف حکومت‌های ملی خواهند شد و نوعی بحران حاکمیت را به همراه خواهد آورد (پیری و میرزایی، ۱۳۹۶: ۵۰). به جرأت می‌توان گفت که فضاوندی پدیده جهانی شدن، بنیاد و نفوذ خود را وامدار درک مارکس از گسترش سرمایه‌داری به مثابه «شیوه تولید جهانی» می‌داند (Zieleniec, 2007: 4). در عصر جهانی شدن وارد شدن اطلاعات در انواع سیستم‌ها و در همه سطوح به مثابه ورود اکسیژن به آن سیستم برای ادامه حیات است و توقف اطلاعات در هر سیستمی منجر به مرگ می‌گردد. انقلاب ارتباطات یکی از محرک‌های اصلی تحولات جهانی در زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی است و به دلیل ماهیت چند سویه بودنش مانع از رهبری روند تحولات توسط عده‌ای خاص می‌شود. ارتباطات متقابل در آگاه‌سازی بیش از پیش ملت‌های جهان از حقوق انسانی خویش موثر است (سجادی، ۱۳۸۷: ۳۱). باید اذعان کرد که با گسترش اینترنت، پست الکترونیکی، خدمات تلفن بین‌المللی ارزان، تلفن همراه و سایر پیشرفت‌های ارتباطی اجزای جهان به هم پیوسته‌تر شده است (کمیسیون جهانی بررسی ابعاد جهانی شدن، ۱۳۸۴: ۳۷). در عصر جهانی شدن کنونی فن‌آوری‌های نوین ارتباطی و اطلاعاتی از جمله «اینترنت»، امکان تغییر و تحول در باورها ارزش‌ها و در نتیجه، تصویر ذهنی مخاطبین را در حد بالایی افزایش داده است (ستوده، ۱۳۸۷: ۱۱۰). نظریه‌ها و مکاتب پایه و اساس هر تحقیق علمی به شمار می‌آید در جغرافیا به علت تنوع اقلیمی و تفاوت‌های محیطی و مکانی نظریه‌پردازان مکاتب و نظرات مختلفی را ارائه کرده‌اند که کاربرد آن تنها در مکان و محیط‌های جغرافیایی و خاصی امکان‌پذیر است. همچنین به عمده دیدگاه‌ها و نظریاتی که بیشترین قرابت با موضوع داشته، نیز پرداخته شده تا محقق با دیدی بهتر به ارائه دیدگاه بهینه در ارتباط با موضوع و منطقه مورد مطالعه رهنمون شود. اما برخی مسائل و مشکلات جهانی است و جز چالش‌های عمده و اساسی به شمار می‌آیند که از آن جمله به تخریب محیط زیست و آلودگی‌های زیست محیطی (آلودگی هوا، آب، خاک، و ...)، اشاره کرد (پاشایی: ۹۱، ۱۳۹۹). نظریه جهانی شدن عبارت است دگرگونی جغرافیایی اجتماعی که به وسیله گسترش فضاها و فوق قلمروی مشخص می‌شود اما جهانی شدن مستلزم پایان یافتن جغرافیایی قلمرو نیست، قلمروگرایی و فوق قلمروگرایی را روابط متقابل و پیچیده به همزیستی ادامه خواهد داد. گرچه جهانی شدن در گذشته نیز جلوه‌هایی داشته است، اما پس از دهه ۱۹۶۰، این‌گرایی با سرعت و دامنه‌ای بی‌سابقه گسترش یافته است. گرچه جهانی شدن تقریباً هر شخص و مکانی را در دنیای امروز تحت تاثیر قرار داده است روند گسترش آن ناموزون بوده و بیشتر بر طبقات مالک و در کشورهای توسعه یافته (شمال) و در شهرها و در میان نسل‌های جوان‌تر متمرکز است. جهانی شدن دارای پویایی‌های علت و معلولی چندوجهی است که انگیزه‌های اصلی آن ریشه در دانش عقل‌گرایانه، تولید سرمایه‌داری، نوآوری تکنولوژیک گوناگون، و برخی امکانات نظارتی ویژه دارد (فرهاد محلی، ۱۳۹۰). دورانی که در آن با جایگزین‌هایی برای توسعه به جای توسعه بدیل روبه‌رو هستیم جهانی که در آن دیگر گفتمان توسعه، یکپارچه، تک‌معنایی و هژمونیک نیست بلکه قابل مذاکره، در اختیار و قابل استفاده بوده و از میان‌کنشی میان سوزده‌های پویا حاصل می‌شود (شهرکی و همکاران، ۱۳۹۵). از دیگر سو نیز، رشد شتابان جمعیت

در سه قرن پایانی هزاره دوم، ارتباط تنگاتنگ اقتصاد کشورها، شکل‌گیری دهکده جهانی و بوجود آمدن حمل و نقل پیشرفته، اقتصاد بین‌المللی را به هم ارتباط داده و زمینه را برای ارائه تئوری‌های مکانی فراهم کرد. در این دوره مبادلات کالا و خدمات میان نقاط مختلف که گاهی هزاران کیلومتر از هم فاصله داشتند باعث گردید تا برخی از مناطق ارتباط بسیار نزدیکی با همدیگر پیدا کنند در حالیکه برخی دیگر جذب این فرایند نشده و در انزوا قرار گیرند. بسیاری از تئوری‌های مکانی ریشه در تفکرات اقتصادی قرن نوزدهم دارند (فتاحی، ۱۳۹۴). جهانی‌شدن فرآیندی است که شامل گرایش‌ها و پدیده‌های متضاد است. این ویژگی متضاد فرآیند جهانی‌شدن نه تنها باعث ادغام و یکسان‌سازی، بلکه باعث تقسیم و تجزیه می‌شود. در حالی که تمایلات به سوی جهانی‌شدن تقویت شده است، دوره ادغام و بومی‌سازی منطقه‌ای در حال تجربه است (Bulent، ۲۰۱۸). فعالیت اقتصادی در عصر جهانی‌شدن در "خوشه‌هایی از مهارت‌ها و دانش بسیار تخصصی، موسسات، رقبا، مشاغل مرتبط و مشتریان پیچیده در یک کشور یا منطقه خاص" متمرکز شده است (Kripa، Anirudh، ۲۰۱۳). بعد از جنگ جهانی دوم و به خصوص با شکل‌گیری فرآیند جهانی‌شدن معاصر، تغییر و تحول بنیادی در ماهیت نظام بین‌الملل و مفهوم حاکمیت باعث شد دیگر بازیگران بین‌المللی در قالب سازمان‌های بین‌المللی به طور فزاینده‌ای به فراخور موضوعات پیچیده جهانی‌شدن پا به عرصه فعالیت‌های بین‌المللی بگذارند و به عنوان یک مولفه تأثیرگذار در روند تصمیمات سیاست‌های جهانی در نظام بین‌الملل محسوب شوند (امانی، ۱۳۹۰: ۳).

در بعد اقتصادی، گسترش فعالیت‌های شرکت‌های چندملیتی و گرایش جهان کالا و سرمایه ضرورت یکسان‌سازی قوانین تجارت در سطح جهانی... قابل تأمل است. در بعد سیاسی، تغییر جایگاه دولت به‌عنوان مهم‌ترین سازمان سیاسی در جوامع انسانی بیش از هر موضوع دیگری مورد توجه قرار می‌گیرد. در بعد فرهنگی جریان جهانی‌شدن، نهادهای فرهنگی به واسطه تکنولوژی ارتباطی رسانه‌های جمعی الکترونیکی و غیرالکترونیکی جریان‌های مهاجرت توریسم و جنبش‌های اجتماعی جهانی و... محتوای زندگی افراد را در سطح جهانی متحول ساخته است. جهانی‌شدن به معنای یکی‌شدن فرهنگ‌ها با فرهنگ غربی نیست. غرب یک ساختار تاریخی است نه یک ساختار جغرافیایی. غرب جامعه‌ای است توسعه‌یافته، صنعتی مدنی سرمایه‌داری سکولار و مدرن (لطفی و محمدزاده، ۱۳۸۹: ۷). در واقع پیامد جهانی‌شدن به دودسته متمایز تقسیم‌بندی می‌شود که عبارتند از: انتقال تکنولوژی به سراسر جهان یعنی جهانی‌شدن شرایطی را برای رشد در زمینه ارتباطات و اطلاعات فراهم آورده است یکی دیگر از آثار مثبت جهانی‌شدن افزایش رقابت بین‌المللی است. با کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل و رشد تکنولوژی اطلاعات، بنگاه‌های اقتصادی همه بازارهای جهانی را بازار خود می‌دانند (همان منبع قبلی، ۱۳۸۹: ۸). به عبارتی دیگر می‌توان از پیامدهای منفی جهانی‌شدن این چنین برشمرد جهانی‌شدن در طول نیم‌قرن گذشته، پیامدهای مادی و نیز اخلاقی متعددی را ایجاد کرده است. شاید مهم‌تر از همه صنعتی‌شدن و مصرف‌گرایی بی‌حدوحصر، گرمایش جهانی را موجب شده‌اند. کثرت توفان و گردبادها و گرمای بی‌سابقه، باران‌های تند و خشکسالی‌های شدید و نیز ذوب‌شدن سریع یخچال‌های طبیعی، نشانه‌هایی از این مشکل فزاینده هستند. علاوه بر این، تمامی کشورهای جهان، مسیر کشورهای غربی را در پی گرفته‌اند و غول‌های صنعتی آسیایی همانند چین، بیشتر علاقه‌مند هستند تا به جای محافظت از محیط‌زیست، به بخشی از اقتصاد جهانی شده، تبدیل گردند. نابرابری به‌شدت فزاینده در شرایط مادی زندگی، یکی دیگر از عواقب قابل‌مشاهده جهانی‌شدن در عرصه اقتصادی است (احمد، ۱۳۸۹) و یا به عبارتی دیگر این تحرک علاوه بر ایجاد محدودیت برای نیروی کار در جهت کسب حداقل‌های معیشت، با قدرت چانه‌زنی بالای خود در زمینه کاهش مالیات‌ها، به کاهش قدرت دولت‌ها جهت برقراری حمایت‌های لازم اجتماعی از نیروی کار و مردمی که به‌شدت از نابرابری‌ها رنج می‌برند می‌شود. کاهش حمایت‌های اجتماعی، فقر درآمدی را به فقر قابلیت‌ی تبدیل می‌کند و پیامد ناگزیر آن استمرار و تشدید در فقر و نابرابری است (یزدانی بروجنی، ۱۳۹۴). تأثیرات سیاسی جهانی‌شدن بر روی زندگی جهانی‌شدن به مردم آموزش می‌دهد که چگونه از حقوق مدنی و سیاسی خود دفاع کنند. اما این مسئله زمانی امکان‌پذیر است که دولت نیز به گسترش این قبیل حقوق کمک کنند. بسیاری از

کشورها تلاش می‌کنند تا در مقابل جهانی‌شدن مقاومت کنند؛ اما تلاش اکثر کشورها در این زمینه با شکست مواجه شده است (پیری و میرزایی، ۱۳۹۶: ۵۹). جهان پس از جنگ جهانی دوم به چهار بخش از ترکیب محور شمال - جنوب و محور شرق غرب تقسیم شده است. کشورهای سوسیالیستی در آسیای شرقی و سرانجام به‌عنوان نواحی پیرامونی در این خطه پهناور جهان، جزایر اقیانوس آرام، استرالیا و نیوزلند و توابع آن. این دو کشور آخر در واقع کشورهای جهان اول هستند که در مرزهای جهان چهارم قرار گرفته‌اند. سوسیالیست‌ها، یعنی کشورهای پیش‌تر سوسیالیست، جهان دوم هستند که در یک تغییر سریع وارد این حوزه شده‌اند و سنگاپور، جزایر اقیانوس آرام، در جرگه جهان سوم هستند، آنچه که باقی می‌ماند، خواص جهان چهارم است، یعنی ژاپن و مینی ژاپن‌ها و چین به‌عنوان یک بلوک اقتصادی - اجتماعی قوی برای آینده، بخصوص هنگامی که چین و کره متحد می‌شوند (Johan، ۱۹۹۲). امروزه بخش وسیعی از روستاهای دورافتاده کشورها را نیز دربر گرفته و تحت‌تأثیر خود قرار داده است. این در حالی است که ساکنان روستاها اثرات جهانی‌شدن بر تغییرات سبک زندگی ... شاید هیچ سهمی در ایجاد چنین مشکلات نداشته باشند و به‌واسطه وسعت، فراگیری و تداوم چنین مسائلی امکان حل آنها از توان حکومت‌های محلی خارج است. این تغییرات در سطح جهانی، از طریق خدمات، ابزارها و کالاهای مختلفی به سطوح پایین و خرد زندگی انسانی منتقل شده و منجر به تغییراتی در شیوه و سبک زندگی بشری شده است؛ به‌گونه‌ای که سبک زندگی امروزی با تحولات جهانی درهم آمیخته و با مباحث ساختاری جدیدی همراه است که مورد توجه دانشمندان و محققان از نیمه دوم قرن بیستم قرار گرفته است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۵۴).

جوامع در حال گذر به دلیل تغییرات متنوع و متعدد معمولاً با تضادهای مختلف در ساختارها و زیرساخت‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی مواجه هستند. عدم تطابق و رشد ناهماهنگ عناصر مادی و غیرمادی فرهنگ در این جوامع، موانع و مشکلاتی را در سازگاری اجتماعی به وجود آورده است. در چنین جوامعی افراد به‌سختی و به‌زحمت می‌توانند خود را با محیط سازگار و با تغییرات و دگرگونی‌های تازه و سریع همراه کنند. بی‌نظمی‌ها و بی‌سازمانی‌ها منجر به عدم تعادل و ثبات اجتماعی در مقاطع مختلف زمانی و افزایش آسیب‌پذیری‌ها و تحمیل بحران‌های مختلف اجتماعی شده است که در صورت عدم توجه برنامه‌ریزی صحیح می‌تواند نه‌تنها امنیت ملی اجتماعی که امنیت وجودی و هستی‌شناختی آنها را با تهدیدی جدی مواجه کند. جهانی‌شدن امروزه در عرصه‌های مختلف زندگی بشر نمایان است و بر کسی پوشیده هم نیست که جهانی‌شدن را منکر شود. به عقیده مارشال مک‌لوهان که دنیایی در آن زندگی می‌کنیم به یک دهکده تشبیه شده است. در این دهکده اگر نوآوری کشفی و اختراعی صورت پذیرد بر کسی پوشیده نیست بر سایر بخش‌های مختلف زندگی بشر تأثیر می‌گذارد؛ لذا جهانی‌شدن پدیده‌ای است که در چند دهه اخیر در دنیا مطرح گردید است. هر پدیده دارای یک سری مزایا و معایب است و به‌جای اینکه تلاش بشود اثرات آن پدیده را به حداقل رساند باید به فکر بهره‌گرفتن و بهره‌بردن بود چرا که دنیایی امروزه به یک دهکده کوچک تعبیر شده تأثیرپذیری بخش‌ها از همدیگر بسیار زیاد است. کشور ایران با توجه به موقعیت جغرافیایی که از قدیم‌الایام داشته چه به‌عنوان شاه‌راه ارتباطی و نقش تمدن‌ساز و همچنین امروزه منابع عظیم انرژی و کانسارهای معدنی بی‌شماری دارا می‌باشد؛ لذا این عوامل خودشان تلاش مضاعفی را برای ورود دولت‌ها و حکومت‌ها و همچنین بحث جهانی‌شدن را به این منطقه تشدید می‌کند. با توجه به مباحث بیان شده که جهانی‌شدن دارای اثرات متعددی است؛ لذا کشور ایران هم از این پدیده جهانی اثر خواهد پذیرفت در بخش‌هایی همچون فرهنگ، حکمروایی، محیط‌زیست، آموزش، سبک زندگی و... است. ایران از کشورهای پهناور جهان است که دارای روستاهای متعددی بالغ بر جمعیت ۲۰ میلیون نفر است. ما بر آن شدیم با توجه به اهمیت جهانی‌شدن بر ابعاد مختلف زندگی انسان به بررسی جهانی‌شدن بر ابعاد مختلف زندگی جوامع روستایی در ایران بپردازیم. ابتدا مروری بر پژوهش‌هایی که در این راستا انجام گرفته می‌پردازیم.

در مطالعه‌ای با عنوان تطبیق نظریات جهانی‌شدن فرهنگ در روستاها بر اساس شاخص‌های سبک زندگی مطالعه موردی: دهستان برآن جنوبی شهرستان اصفهان توسط نجارزاده در سال (۱۳۹۱) صورت گرفت، نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که در منطقه یادشده، تفاوت در سبک زندگی را نه در همه گروه‌ها بلکه عمدتاً در بین دانشجویان و شاخص رسانه‌ها مشاهده کرد و تأثیرپذیری از رسانه‌ها بر دیگر جنبه‌های زندگی آنان نیز سایه انداخته است. همچنین در مطالعه‌ای دیگر جلایی و ستاری (۱۳۹۱)، با عنوان: پیش‌بینی اثر جهانی‌شدن اقتصاد بر توزیع درآمد در جامعه روستایی ایران با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی به نتایجی اشاره داشتند که نتایج پژوهش نشان می‌دهد که مدل شبکه عصبی مصنوعی در پیش‌بینی میزان آتی نابرابری درآمد در جامعه روستایی ایران عملکردی بهتر دارد؛ همچنین، با گسترش جهانی‌شدن، نابرابری درآمد روستایی در ایران تمایل به کاهش دارد. مطالعه‌ای توسط قیداری و همکاران (۱۳۹۴)، با عنوان اثرات جهانی‌شدن بر تغییرات سبک زندگی در نواحی روستایی، اذعان داشتند که نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که اثرات جهانی‌شدن در قالب همه ابعاد و شاخص‌های سبک زندگی مشاهده شده و از نظر پاسخ‌گویان، تغییراتی در سبک زندگی در جامعه روستایی در حال وقوع است. همچنین در مطالعه‌ای که توسط مانجوناتا (2014)، در کشور هند با عنوانی اثرات جهانی‌شدن بر زندگی شهری و روستایی هندی انجام شد به یافته‌های قابل‌توجهی اشاره داشت که جهانی‌شدن در محیط‌های روستایی مانند یک شمشیر دو لبه است که هم دارای فرصت است و هم دارای معایب است؛ لذا این هنر برنامه‌ریزان است که بتوانند از این ظرفیت در جهت تحول و توسعه روستاها بهره بگیرند و می‌توان به مطالعه دیگری که سال (۲۰۱۶) توسط گائله لوپ سسارایوا، با عنوان جهانی‌شدن، گردشگری و توسعه پایدار انجام پذیرفت، اشاره داشت. هدف از این مطالعه، مشخص کردن اثرات متناقض جهانی‌شدن بر توسعه با تجزیه و تحلیل خاص تأثیر گردشگری در اقتصاد در حال ظهور برزیل است. نتایج این پژوهش نشان داد که توزیع نابرابر فعالیت‌های گردشگر بین مناطق شهری و روستایی و رواج اندازه‌ها و انواع خاص گردشگری از عوامل اصلی در حفظ الگوهای نابرابر توسعه در سراسر کشور است. از راهکارهای پیشنهادی می‌توان به مشارکت‌های دولتی و خصوصی در گردشگری اشاره داشت که باید نیازهای مردم محلی را نسبت به نیازهای بازار جهانی در اولویت قرار دهد. کریمی و همکاران (۱۳۹۸). در مطالعه‌ای با عنوان روند جهانی‌شدن فرهنگ و تأثیر آن بر معماری روستایی (مورد مطالعه: روستای گل‌تپه، استان کردستان) به نتایجی همچون: جهانی‌شدن، تغییرات بسیاری بر حیات بشری، به‌ویژه فرهنگ محلی و معماری روستایی وارد کرده، به‌گونه‌ای که فرهنگ بومی معماری دگرگون گشته و بیم آن می‌رود که معماری سنتی چند هزارساله سازگار با محیط نابود شود. در مطالعه‌ای دیگر (۱۳۹۸). مجتهدی؛ راحلی با مطالعه‌ای با عنوان: اثرات جهانی‌شدن بر سبک زندگی روستاییان اشاره داشتند اثرات جهانی‌شدن در قالب همه ابعاد و شاخص‌های سبک زندگی روستاییان مشاهده شده است. خواجه نوری، محمدی (۱۳۹۸). به بررسی رابطه جهانی‌شدن فرهنگی و سلیقه‌های مصرفی (مورد مطالعه: افراد ۱۵ تا ۴۵ ساله ساکن شهر شیراز) پرداختند. سلیقه و مد برای بورديو یک امر بدیهی و ساده است که در ذات انسان جامعه مدرن بوده و می‌توان به‌وسیله آن سلسله‌مراتب اجتماعی جامعه را درک کرد. آنچه نتایج این پژوهش نشان می‌دهد درصد از تغییرات سلیقه جوامع محلی تحت تأثیر متغیرهای جهانی‌شدن است.

۲- روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی و مروری است، از لحاظ هدف و نوع ماهیت کاربردی می‌باشد. در این پژوهش ابتدا با استفاده از واژه‌های کلیدی همچون: جهانی‌شدن، توسعه جهانی، تغییرات، روستا، اجتماعات محلی، بانک جهانی، فرایندهای جهانی‌شدن و اثرات جهانی، نواحی پیرامون، تجربه روستاهای نوین جهانی و... نظیر اینها در پایگاه‌های اطلاعاتی اینترنتی و کتابخانه‌ای به جست‌وجو پرداخته و نسبت به جمع‌آوری منابع منتشره شده به‌روز در جهت بررسی آثار جهانی‌شدن بر اجتماعات روستایی اقدام شد. سپس اطلاعات جمع‌آوری شده را از لحاظ زمانی دسته‌بندی شد و به مطالعه پرداخته شد. نوع اطلاعات این پژوهش

از نوع اسنادی (کتابخانه‌ای)، است. شیوه تجزیه تحلیل اطلاعات و داده‌های گردآوری شده در این پژوهش توصیفی (بدون اعداد ارقام)، از نوع کیفی است.

۳- نتایج و بحث

بدون تردید تحلیل چالش‌های توسعه در فضاهای روستایی را می‌بایست در ارتباط ناگسستنی با فضاهای شهری، ملی و فراملی قرارداد (صابونچی، ۱۳۹۵). ایران به‌عنوان یک کشور در حال توسعه و گذار از مرحله سنتی به مدرنیسم با تغییرات متنوع و متعدد با تضادهای مختلف در ساختارها و زیر ساخت‌های اقتصادی، سیاسی، فرهنگی و اجتماعی مواجه است. به تعبیر بانک جهانی توسعه روستایی راهبردی است که برای بهبود زندگی اجتماعی و اقتصادی مردم فقیر روستایی طراحی شده است. از آنجاکه توسعه روستایی در واقع عاملی برای کاهش فقر است؛ از این رو باید به نحو بسیار روشن و مناسبی برای افزایش تولید و بالابردن بهره‌وری طراحی شود. توسعه روستایی به نوین‌سازی جامعه روستایی می‌پردازد و آن را از یک انزوای سنتی به جامعه-ای تغییر خواهد داد که با اقتصاد ملی عجین شده است (بنیاد مسکن زنجان، ۱۴۰۰). درک، شناخت و تحلیل چالش‌های توسعه فضاهای روستایی بدون بررسی نیروهای شکل‌دهنده به فضاهای روستایی که در ارتباط با فرایندهای جهانی‌شدن بوده و مبتنی بر مجموعه عوامل پیچیده‌ای که روستا در آن ساخته یافته است، ممکن نخواهد بود. چرا که آگاهی از تأثیر فرایند جهانی‌شدن بر فضاهای روستایی، تصویر متفاوت و متنوعی از فضاهای روستایی را در برابر دیدگان ما قرار می‌دهد (صابونچی، ۱۳۹۵: ۱۴). براین‌اساس اقتصاد روستایی ضمن آن که باید قادر به ایجاد فرصت‌های شغلی و درآمدی برای روستائیان متناسب با استانداردهای ملی و جهانی باشد، بلکه باید تحولات جدید جهانی را که در ساختارهای اقتصادی رخ داده، درک نموده و شرایطی را فراهم نماید که نظام سکونت و زندگی در نواحی روستایی توانایی پاسخ به تغییرات ایجاد شده را دارا بوده و استمرار معیشت را در روستاها تضمین نماید. از سوی دیگر باید اذعان کرد که ساختار اقتصادی امروز با ساختار اقتصادی گذشته در سطح جهانی و ملی دارای تفاوت اساسی است. چرا که در گذشته اقتصاد روستا محدود به فضای داخل بود و تعاون و توازن ایجاد شده ناشی از چنین ویژگی بوده است. درحالی‌که از ویژگی‌های اقتصاد جدید تغییرات متوالی، رقابت‌پذیری و همسویی با تغییرات جهانی منطقه‌ای و ملی است (علوی زاده و کرمانی، ۱۳۸۹). مسائلی چون مهاجرت‌های بی-رویه، زاغه‌نشینی و رشد فساد شهری، رشد فقر و محرومیت، توسعه روستایی مشخصاً به‌مثابه شاخه‌ای از توسعه ملی در رفع محرومیت‌ها و جبران خسارت‌های به وجود آورده، مطرح شد. چنین طرحی با افزایش نقش دولت‌های مستقل و سرمایه‌گذاری‌های عمومی به زعامت دولت رواج یافتند. رشد جمعیت به‌خصوص در مناطق روستایی و افزایش سطح نیازهای اولیه نیز مزید بر علت شدند، تا توسعه روستایی به‌مثابه رهیافتی مستقل در برابر خرابی‌ها و کج‌روی‌های توسعه صرفاً فنی و اقتصادی قرار گیرد (بنیاد مسکن انقلاب اسلامی زنجان، ۱۴۰۰). فرایند توسعه، فرایند عینی و قابل‌سنجش از جنبه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است و بر خلاف مفهوم رشد، ماهیت پیچیده و چندجانبه‌ای دارد و به همین دلیل تاکنون در کشورهای پیشرفته و در حال پیشرفت، بحث‌ها و تعاریف زیادی برای آن مطرح شده است (فنی: ۲۲، ۱۳۹۳). توسعه را فرایند بهبودبخشیدن به کیفیت زندگی مردم با تأکید بر سه جنبه ارتقاء سطح زندگی مردم ایجاد عزت‌نفس، و افزایش آزادی انتخاب انسان تعریف می‌کنند (تودارو، ۱۳۷۸: ۲۳). و یا به عبارتی دیگر می‌توان توسعه را فرایندی که از طریق آن تغییرات کوچک و نامحسوس منجر به تغییرات کیفی بنیادین می‌شود. تغییرات کیفی نه آرام و تدریجی بلکه سریع و ناگهانی، به‌صورت یک جهش از یک وضع به وضع دیگر رخ می‌دهد (صابونچی، ۱۳۹۵).

توسعه اقتصادی از مفاهیمی است که اغلب با مفهوم رشد اقتصادی یکی شمرده می‌شود، درحالی‌که بین این دو مفهوم تفاوت قابل‌ملاحظه‌ای وجود دارد. رشد اقتصادی دربردارنده شاخص‌های کمی اقتصادی است؛ اما توسعه اقتصادی متضمن فرایندهای پیچیده‌تری است، به‌گونه‌ای که این مفهوم به توسعه اقتصادی در نواحی روستایی باهدف برآورده‌شدن امنیت شغلی، درآمد

ثابت و دائمی، تعادل شغلی در سه عرصه کشاورزی و صنعت و خدمات، امکان کسب زندگی آزاد و توازن میان منابع و مشاغل (مشاغل پایدار)، گاه در قالب توسعه کالبدی در طرح‌های هادی روستایی و گاه در قالب طرح‌های خودکفایی در تولید محصولات کشاورزی است (عابدینی راد، ۱۳۹۷: ۳). توسعه اقتصادی در مناطق روستایی باید طوری باشد که اکثر زندگی مردم روستایی را تحت تأثیر قرار دهد و مردم زیادی از آن منتفع بشوند، توسعه روستایی اهدافی همچون افزایش سطح رفاه، بهبود زیرساخت‌ها، دسترسی بهتر به آموزش و نیازهای ضروری زندگی برای همگان در مناطق روستایی دنبال می‌کند، و مهم‌ترین نکته توسعه اقتصادی، باید پایداری داشته باشند، منطبق بر خواسته‌های مردم روستا باشند مردم را به فعالیت‌های اقتصادی وادارند و حضور مردم در فعالیت‌های اجتماعی میزان مشارکت آنان را در عرصه‌های مختلف افزایش دهد. یا به عبارتی دیگر می‌توان این‌چنین بیان داشت که توسعه پایدار روستایی فرآیندی است که ارتقاء همه‌جانبه حیات روستایی را از طریق زمینه‌سازی و ترغیب فعالیت‌های همساز با قابلیت‌ها و تنگناهای محیطی به مفهوم عام آن مورد تأکید قرار می‌گیرد (سعیدی، ۱۳۸۹). توسعه اقتصادی و توسعه اجتماعی در عمل لازم و ملزوم یکدیگرند (سعیدی و حسینی حاصل، ۱۳۸۸: ۲۶۰). توسعه پایدار نیازمند آن است که تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌ها منجر به سرمایه‌گذاری در ظرفیت‌های اجتماع محلی شود تا ضمن تقویت حداقل در شرایط ویژه سرمایه‌های طبیعی اجتماعی و انسانی یا اقتصادی را کاهش ندهد. سرمایه محیطی: منابع طبیعی اعم از تجدیدناپذیر و تجدیدپذیر که فراهم‌کننده خدمات محیطی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی هستند. سرمایه اجتماعی: میزان مهارت‌ها، آموزش، بهداشت و سلامتی مردم ظرفیت آنان تلقی شده و باتوجه به آن مردم می‌توانند در تصمیم‌گیری‌ها مشارکت داشته و در زندگی خود مؤثر باشند. سرمایه اقتصادی: خدمات و زیر بناها همانند جاده، آب، تولیدات اقتصادی (گردشگری، صنعت، کشاورزی و غیره) و شغل را در بر می‌گیرد (رکن‌الدین افتخاری، ۱۳۹۳). توسعه پایدار یعنی بتوانیم مدیریت داشته باشیم که در عرصه بهره‌برداری از منابع طبیعی برای رفع نیازهای اقتصادی اجتماعی و زیست‌محیطی بدون آسیب رساندن به منابع و کاستن از منابع و توانمندی نسل آینده یعنی هم بتوانیم جوابگوی نیازهای نسل حاضر باشیم و هم منابع را برای نسل آینده حفظ کنیم ارتباط توسعه پایدار و جهانی‌شدن در این پژوهش بدین معناست که وقتی از جهانی‌شدن در روستاها صحبت می‌شود باید به تمام جنبه‌های آن توجه کرد و اثرات آن را در جنبه‌های مختلف را مورد بررسی قرارداد. وقتی جهانی‌شدن در بعد اقتصاد مطرح می‌شود، قطعاً دارای اثراتی خواهد بود چه به صورت منفی و چه به صورت مثبت، از لحاظ رونق اقتصادی باید طوری باشد که تداوم داشته باشد مقطعی نباشد، و بتواند جوابگوی نیازهای مردم باشد. همچنین در سایر بخش‌ها (اجتماعی، ورزشی، فرهنگی، زیست‌محیطی، رفاهی، و...)، توسعه پایدار به دنبال شرایط مطلوب برای آحاد جامعه انسانی است.

تغییرات کالبدی که امروزه در بافت‌های روستاهای ایران با تراکم بیشتری نمود پیدا کرده است در نتیجه فرایند ورود تکنولوژی‌های یاد شده بوده است، به طوری که روستائیان در قبال بهره‌مندی از امکانات و تکنولوژی‌ها از جمله: ماهواره و خط تلفن و اینترنت و گوشی‌های پیشرفته موبایل، جوانان این مرزوبوم که تا دیروز نظام مدیریت کشت‌و‌زرع کشور را در اختیار داشتند، امروزه مهاجرت به کلان‌شهرها و پرداختن به شغل‌های کاذب شهری و هم‌شکلی با شهر را آرزوی دست‌نیافتنی خود می‌دانند. روستائیان خانه مطلوب برای خود را خانه شهری نامیده‌اند که به رؤیای دست‌نیافته آنها تبدیل شده است. همه این آرزوهای روستائیان در جهت هم‌شکل‌سازی و هم‌رنگ‌سازی آنها با جنبش جهانی‌شدن است که ناشی از دسترسی‌های سریع و راحت به شهرها و تصاویر دریافتی از تلویزیون و ماهواره و گوشی‌های تلفن همراه است که فقط به زرق‌وبرق‌های خودساخته و مصرف‌گرای شهری‌ها می‌پردازد (<https://b2n.ir/y09533>). اگر امروزه عناصر و مواد جهانی‌شدن از جمله ماهواره‌ها و رسانه‌ها و عوامل ارتباط‌جمعی است، بعد از تصویب قانون اصلاحات ارضی نیز جاده کشی‌های به روستاها موجب پیدایش ارتباط بیشتر از گذشته در بین جوامع سنتی روستاها با شهرها گردید و روستاها تحت تأثیر رنگ‌های تجملاتی آنها قرار گرفت. روستاها پس از اصلاحات ارضی تحت تأثیر این پیامدها، به شهر وابسته گشت، الگوی گسترش و معماری شهری را پذیرفت، و استفاده از مصالح

و شیوه‌های غیربومی ساخت‌وساز چهره روستاها را تغییر داد. از جنبه‌های بسیار ملموس اثرات جهانی‌شدن تغییر در سبک زندگی روستاییان در جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی فرهنگی و محیطی روستاها است. شروع جنبش جهانی‌شدن در روستاهای ایران مربوط به زمان پهلوی دوم و با سیاست‌های بلندپروازانه انقلاب سفید شاه و قانون اصلاحات ارضی همراه بود. در سایه این قانون که نتیجه آن گرفتن زمین‌های کشاورزی از ارباب‌ها و توزیع آن بین رعیت‌ها بود که با این سیاست‌های تقلیدی از کشورهای اروپا و آمریکایی، نظام کشت زرع کشاورزی روستاهای ایران را از هم گسیخت. در نهایت باعث شد تغییراتی اساسی در کالبد روستاهای ایران به وجود بیاید (حجت، ۱۳۸۵). از عوامل مؤثر اصلاحات ارضی بر کالبد روستاهای ایران را می‌توان در موارد خلاصه کرد: انجام جاده کشی به روستاها برای ارتباط بیشتر روستاها با شهرها و اتکاء روستا به شهر، فرسودگی بافت قدیم و ایجاد نوسازی در بافت روستایی، افزوده‌شدن سطح اشغال مسکن روستایی در سایه مالک‌شدن رعیت‌ها، ورود اتومبیل به بافت، تغییر در شیوه‌های دفاعی و خروج از حصار دورتادور بافت، تغییر چهره روستا بر اثر ورود مصالح دست‌دوم شهری به بافت روستاها (درب و پنجره) است (همان منبع قبلی، ۱۳۸۵). در وضعیت کنونی جهان ما نمی‌توانیم بدون تحلیلی تمام‌وکمال از اثرات صنعتی‌شدن، توسعه اقتصادی، و جهانی‌شدن بازارها بر نواحی روستایی، شناختی از این پدیده‌ها داشته باشیم. چالش موجود در تأمین غذا و خودکفایی در محصولات استراتژیک از یک‌طرف محدودیت منابع و مشکلات ساختاری در بخش کشاورزی از طرف دیگر و تلاش‌ها دولت در حمایت از این بخش که در قوانین و مقررات و مصوبات شورای اقتصاد تجلی می‌یافت، باعث گردید تا مناطق روستایی که مراکز تولید کشاورزی بوده‌اند در شرایطی قرار گیرند که عملاً امکان رقابت با اقتصاد ملی و اقتصاد نفت را نداشته باشند (یاسوری، ۱۳۸۶). توجه به ظرفیت‌های موجود در روستا می‌تواند بهانه‌ای باشد تا با صادرات محصولات تولیدی به بازارهای پرفریت جهانی دست‌یافت و از این طریق به نحو معقول انباشت سرمایه نمود، علاوه بر آن، تکیه صرف بر اقتصاد تک‌محصولی نفت را تقلیل داد. پیش‌گرفتن این رویه به ما اجازه می‌دهد تا بهره‌برداری از ظرفیت‌های تولیدی در نواحی روستایی با پیشرفت‌های جهانی هم‌زمان گردد و به تبع آن در مسیر کنشگری فعال و خلاقانه قرار گیرد. بسیاری معتقدند توجه به روستاها علاوه بر افزایش صادرات غیرنفتی و کمک در عرصه اقتصاد در زمینه مقابله با ناهنجاری‌های اجتماعی مؤثر است که لازمه آن شناخت و بررسی اثرات جهانی‌شدن بر روستاهاست که بتوان با سنجش دقیق و ظرفیت روستاها برنامه‌ریزی کرد (خسرو بیگی و جوان، ۱۳۹۵: ۹). در نظام جهانی اساسی‌ترین ویژگی شناخت اقتصاد - بازار محوری است که روستاییان در آن باید دارای مهارت کافی رقابت در عرصه جهانی را داشته باشند (همان منبع قبلی، ۱۳۹۵: ۱۰). از زمان صنعتی‌شدن، تغییرات سبک زندگی، به‌واسطه تغییرات تکنولوژیکی و ارتباطی روندی سریع‌تر به خود گرفته است. در دوره جدید، شهرها با محوریت جهانی‌شدن منشأ اولیه تحولات سبک زندگی بوده و در جوامع روستایی نیز سبک زندگی متناسب با اثرات شهری دچار تغییر شده است که نمود عینی آن در ابعاد مختلف زندگی روستاییان از جمله: کاهش اشتغال کشاورزی، اهمیت نسبی اقتصادی تولید غذا، همراه با تغییرات ساختاری در فعالیت‌های زراعی و زنجیره غذایی، مهاجرت نیروی کار جوان، پیدایش استفاده‌های جدید از فضای روستایی قابل‌مشاهده است (قیداری و همکاران، ۱۳۹۴). از جمله تغییراتی که در جهانی‌شدن در بحث روستاها صورت پذیرفته است این است که روستاها دیگر مکان کشاورزی صرف نبوده است و در سایر فعالیت‌های اقتصادی سوق داده شده است و توانسته است تا حدودی اقتصادی نواحی روستایی متنوع شود که این بر مبنای نیازهای جامعه محلی و منطقه، ملی و جهانی است (خسرو بیگی و جوان، ۱۳۹۵: ۱). امروزه جهانی‌شدن بر نوع ساخت سازه‌ها و مصالح ساختمانی در نواحی روستایی تأثیر بسیار بارزی دارد به‌طوری‌که بخش اعظم مصالح و امکانات ساختمانی با محیط پیرامون هیچ‌سختی ندارد و اصولاً خانه‌های روستایی بر اساس معماری و نوع سبک زندگی شهری بنا نهاده می‌شود (استعلاجی و حسین‌زاده، ۱۳۹۲: ۴۶). فرصت برای نیروی کار زنان ابتدا باید متذکر شد که جهانی‌شدن به‌طورکلی، باعث بروز تحولاتی در مفهوم کار انسانی شده است. به‌عبارت‌دیگر یکی از تفکرات این است که با کار بدنی کمتر می‌توان ثروت زیادی کسب کرد؛ در این فضای فکری، کار انسان،

محوریت اجتماعی، اقتصادی، ایدئولوژیکی و سازمانی خود را ازدست داده است. در چنین بینش و فرایندی از کار اقتصادی، زنان و مردان زیادی با فرصت بی‌شمار شغلی در سراسر جهان حتی به صورت الکترونیکی روبه‌رو هستند (فنی، ۱۳۹۱: ۱۳۲). ایجاد تغییرات قابل توجهی در سبک زندگی اجتماعی در روستاها به دلیل نفوذ نموده‌های جهانی شدن در بین جوامع روستایی است که سبب کاهش سطح ویژگی‌ها و تعلقات اجتماعی بومی در بین روستاییان می‌شود که در آینده این امر می‌تواند بیشتر قابل مشاهده باشد (قیداری و همکاران، ۱۳۹۴). در سبک ثروت‌اندوزی در روستاها جهانی شدن تأثیر شایانی داشته است. همچنین در تغییر پوشاک روستاییان تأثیر فراوانی بر جای گذاشته است. رواج مدگرایی در زمینه‌های لوازم مسکن مثل مبیل پرده، همسان‌سازی نوع زندگی بر اساس نوع شهری است دلایل غالب بودن تغییرات ناشی از جهانی شدن در محیط‌های روستایی را می‌توان تمایل به تغییر و پیروی جوانان روستایی از سبک زندگی شهری، اثرات رسانه‌های جمعی تصویری مانند تلویزیون، افزایش سطح سواد و... در محیط‌های روستایی دانست (قیداری و همکاران، ۱۳۹۴). از دیگر تأثیرات نظام جهانی بر روستاها در کارهای فرهنگی می‌توان به نقش کاهش جمعیت اشاره کرد که این کاهش جمعیت یعنی کاهش باروری پایین، میزان مشارکت زنان را در نیروی کار افزایش می‌دهد و به آنان کمک می‌کند که در بهداشت خانواده، تغذیه آن و ارتقا سطح آموزشی اعضای خانواده نقش ایفا کنند (فنی، ۱۳۹۱: ۱۵۴). تأثیر جهانی شدن بر نیروی کار روستاها می‌توان این چنین برشمرد که با رشد شهرها عوامل جاذبه همچون فرصت‌های شغلی بهتر، حقوق بالاتر، خدمات بیمه‌ای و اجتماعی بهتر و یا از عوامل دافعه: تورم، بیکاری، عوامل زیست‌محیطی و شرایط آب‌وهوایی، خشکسالی و... در جهت کاهش نیروی کار روستایی مؤثر است (سیفی و خالقی نژاد، ۱۳۹۵: ۱۴۴)؛ بنابراین، تأثیرگذاری جهانی در مکان‌های کوچک و دورافتاده جغرافیایی مانند روستاها به شدت سرعت گرفته است؛ زیرا با جهانی شدن، پیشرفت‌ها در حمل‌ونقل، فناوری اطلاعات و ارتباطات و دسترسی آسان به آگاهی جهانی و اطلاعات غیررسمی افراد محلی افزایش می‌یابد. این تنوع تغییرات باعث حرکت سریع مردم و همگرایی فرهنگی و زبانی، اقتصادی و مصرفی می‌شود (سجاسی قیداری، ۱۳۹۵: ۱۹۸). اگر سبک زندگی متشکل از رفتارها و فعالیت‌ها در جریان زندگی فرض شود که در عادت‌ها و رفتارهای عمومی افراد و جوامع تأثیرگذار هست، لذا می‌توان گفت با ایجاد تغییرات در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، محیطی و کشاورزی سبک زندگی نیز دچار تغییر می‌شود. به عبارت دیگر اثرات مثبت و منفی جهانی شدن در جنبه‌های مختلف بر سبک زندگی روستاییان که خاص جامعه روستایی است، منجر به تغییر می‌شود و می‌توان تغییرات سبک زندگی روستایی را به صورت ملموس در تغییر سبک فرهنگ روستایی تغییر سبک استفاده از محیط و منابع طبیعی، امور اقتصادی روستاییان، تغییر سبک زندگی اجتماعی و تغییر سبک و شیوه کشاورزی روستاییان مشاهده کرد (مجتهدی و راحلی، ۱۳۹۸: ۵). جهانی شدن و گسترده‌گی وابستگی‌های اقتصادی در سراسر جهان باعث شده است که تصمیم‌گیری فعالیت‌های زندگی شخصی نه تنها در سطح ملی، بلکه حتی در سطح یک روستا نیز متأثر از تحولات و تغییرات اقتصاد و اجتماعی جهانی و روندهای آن باشد. همچنین عوامل تأثیرگذار در شکاف‌های فضایی بین سکونتگاه‌های انسانی، مواجهه شدن با پدیده جهانی شدن هست؛ زیرا جهانی شدن به عنوان پدیده فراگیر هست که در کلیه امور زندگی اجتماعی و فردی انسانی نموده‌های عینی آن قابل مشاهده هست (سجاسی قیداری، ۱۳۹۵).

۵- نتیجه‌گیری

درست است که از شروع تئوری پدیده جهانی شدن، ۲۰ سال گذشته است، اما به نظر می‌رسد رهیافت‌هایی از این پدیده در ایران به قبل از آن بر می‌گردد جهانی شدن موضوعی فراتر از شبکه‌های ماهواره‌ای، سایت‌ها و وبلاگ‌های اینترنتی و حتی گوشی‌های تلفن همراه است، اما با استفاده از این ابزارها کالاهایی را با محتواهای گوناگون در کنار تبلیغات جذاب، عرضه می‌کنند. جهانی شدن به منزله درهم‌تنیدگی و پیوند فزاینده جهان و ساکنان آن با یکدیگر در عرصه‌های مختلف است که تمام جنبه‌های زندگی انسانی را دربر گرفته و هم‌شکلی و هم‌رنگی را دنبال می‌کند. با توجه به تأثیرپذیری فضاهای

روستایی از جریان‌های جهانی و ترویج رویکردهای مربوط به اتکا ظرفیت‌های درونی انتظار می‌رفت که به حاکمیت از طریق جوامع محلی نسبت به گذشته اهتمام بیشتری ورزیده شود؛ ولی جامعه محلی در درون مداخلات دولتی قرار گرفت و تابع معنای نمادینی از روستا بودگی شد (خسرو بیگی و جوان، ۱۳۹۵). به واسطه جهانی‌شدن مشاهده می‌شود که شاید یکی دلایل مهم آن را بتوان جنبه نرم‌افزاری بودن جهانی‌شدن دانست که نمودهای عینی تغییرات در سبک زندگی نیز عمدتاً در ابعاد اجتماعی و اقتصادی زندگی روستاییان است؛ لذا می‌توان بیان کرد که جهانی‌شدن در ابعاد مختلف سبک زندگی روستاییان تأثیرگذار بوده و نشانه‌های آن را می‌توان در تغییرات ایجادشده در زمینه‌های مختلف سبک زندگی مانند پوشش، خوراک، استفاده از ابزارهای الکترونیکی و... مشاهده کرد (قیداری و همکاران، ۱۳۹۴). امروزه جهانی‌شدن یک پدیده‌ای است که به سرعت در حال گسترش است در دنیا و حاصل ارتباط گسترده در تمام بخش و به نوعی متصل‌شدن جوامع گوناگون با یکدیگر است که این متصل‌شدن و یک‌دست شدن تغییراتی را به دنبال داشته است که خود این تغییرات به‌عنوان فرصت‌ها و آسیب‌ها می‌شود از آن یاد کرد. به بیانی جهانی‌شدن یک اتفاقی است که نمی‌شود منکر و یا جلوی آن را گرفت، این هنر برنامه‌ریزان و کارگزاران و حکمرانان است که بتوانند از این ظرفیت در واقع در توسعه و پیشرفت جوامع خود بهره گرفته و با دنیا ارتباط بهتری داشت نه اینکه متکی بود بر اینکه دنیا یک پدیده‌ای که باید از آن جدا بود. امروزه اکثر کشورها در نظام جهانی پیوند بسیار محکمی دارند. کشور ایران هم بنا به موقعیت استراتژیک خاص خود نمی‌تواند از جهانی‌شدن دور بماند و جهانی‌شدن در حوزه‌های مثل اقتصاد، فرهنگ، سیاست، حکمرانی، محیط‌زیست و... می‌توان رد پای آن جست. مطالعه حاضر هدف آن بررسی اثرات جهانی‌شدن بر روستاهای ایران است که قسم اول پژوهش مفصل به بررسی جهانی‌شدن در ابعاد مختلف پرداخته شد و سپس به بررسی مطالعات و تحقیق‌های که در زمینه بررسی آثار جهانی‌شدن بر روستا به مطالعه پرداختند اقدام شد نتایج مطالعه پیش رو اذعان دارد که جهانی‌شدن در واقع یک فرایندی است که بر بخش‌های مختلف زندگی بشریت در چند دهه اخیر تأثیر داشته است و این تأثیرات نیز بر روستاهای ایران هم اثر بوده که تغییراتی به دنبال داشته است. یافته‌های مطالعه پیش رو بیان می‌دارد که جهانی‌شدن روستاهای ایران، زمان شروع آن مربوط به جنبش جهانی‌شدن در زمان پهلوی دوم و با سیاست‌های بلندپروازانه انقلاب سفید شاه و قانون اصلاحات ارضی همراه بود. از عوامل مؤثر اصلاحات ارضی بر کالبد روستاهای ایران را می‌توان در موارد همچون اشاره داشت: انجام جاده کشی به روستاها برای ارتباط بیشتر روستاها با شهرها و اتکاء روستا به شهر، فرسودگی بافت قدیم و ایجاد نوسازی در بافت روستایی، افزودن شدن سطح اشغال مسکن روستایی در سایه مالک‌شدن رعیت‌ها، ورود اتومبیل به بافت، تغییر در شیوه‌های دفاعی و خروج از حصار دورتادور بافت، تغییر چهره روستا بر اثر ورود مصالح دست‌دوم شهری به بافت روستاها (درب و پنجره) است که این عوامل زمینه تغییر روستاها را در پی داشته است؛ یعنی پذیرفتن نظم و نظام جهانی تغییرات پایین‌ترین تقسیمات کشوری را به دنبال داشته است. این تغییرات در ابعادی دیگر همچون: سبک زندگی روستاییان که بیشتر الگو گرفته از زندگی شهری، تغییر فرهنگ روستایی، مدگرایی، پوشش نوع فعالیت‌های اقتصادی که در گذشته بیشتر در ارتباط با محیط بوده تغییر یافته و تنوع بیشتری برخوردار شده است، گردشگری که از پدیده‌های اوقات فراغت است که در سال‌های اخیر در مناطق روستایی رواج یافته است. از تغییرات دیگر می‌توان به بحث مهاجرت اشاره داشت که جهانی‌شدن باعث تغییر نوع فعالیت‌ها در نواحی شهری شده که لازمه آن وجود نیروی انسانی است که این نیروی انسانی در مناطق روستایی وجود داشته است؛ لذا این مهاجرت را به سمت شهرها تشدید کرده است. کاهش اشتغال کشاورزی که بحث امنیت غذایی مطرح است و روستاها را با کمبود نیروی کار و به هم خوردن ترکیب جنسیتی به دنبال داشته است. تغییر تحولات تا این حد بسنده نشده است و حتی نوع ساختمان‌ها و مصالح مورد استفاده نیز با محیط روستا سنخیت ندارد و فراتر رفته است و باعث شده نوع و سبک خانه‌های روستایی در واقع به شبیه شهرها شود که خود شهرها هم معمولاً پیرو مدگرایی روز هستند و یا به عبارتی دیگر در بحث مهارت‌ها، استفاده از

اینترنت، ماهواره، مصرف کالاهای لوکس، مصرف‌گرایی، ازبین‌رفتن فرهنگ کار و تلاش، وابسته شدن به شهرها می‌توان از اثرات جهانی شدن بر روی روستاها نام برد.

راهکار و پیشنهادها:

تدوین استراتژی مناسب برای توسعه روستایی متناسب با جهانی شدن

ارائه آموزش های لازم و اثر بخش برای جوامع محلی در ارتباط با جهانی شدن

استفاده از کارشناسان خبره در برنامه ریزی های توسعه روستایی

مراجع

- (۱) احمد، اکبر (۱۳۸۹). پیامدهای منفی جهانی شدن. روزنامه رسالت، شماره ۷۱۸۷ صفحه ۱۸.
- (۲) استعلاجی، علی رضا؛ حسین زاده، نعمت (۱۳۹۲). چالش‌های پدیده جهانی شدن در کشورهای در حال توسعه با تاکید بر ایرانجغرافیایی سرزمین تابستان - شماره ۳۸ رتبه علمی-پژوهشی (دانشگاه آزاد ۲۲ صفحه - از ۳۱ تا ۵۲).
- (۳) امانی، محمد (۱۳۹۰). نقش سازمان‌های بین‌المللی در جایگاه جهانی جدید کلان‌شهرها. (با تأکید بر دیپلماسی شهری و مجمع شهرداران آسیایی). مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران دانش شهر، شماره ۳۱.
- (۴) آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۶). فرهنگ و هویت ایرانی و جهانی شدن، دوجلدی، چاپ اول، تهران، انتشارات تمدن ایرانی.
- (۵) بنیاد مسکن انقلاب اسلامی زنجان (۱۴۰۰). مطالعات طرح توسعه پایدار منظومه‌های روستایی، روش‌شناسی.
- (۶) پیری، داریوش.، نوشین، میرزایی (۱۳۹۶). جهانی شدن و تأثیرات سیاسی آن در ایران، فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، سال سیزدهم، شماره سی و هشتم، صفحه ۵۰.
- (۷) تاملینسون، جان (۱۳۸۱). جهانی شدن فرهنگ، محسن حکیمی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ اول
- (۸) حجت، عیسی (۱۳۸۵). تأثیر اصلاحات ارضی بر شکل روستاهای ایران، هنرهای زیبا.
- (۹) سجاسی قیداری، حمدالله، صادقلو، طاهره.، شهدادی، علی (۱۳۹۴). اثرات جهانی شدن بر تغییرات سبک زندگی در نواحی روستایی. مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، دوره (۷)، شماره (۴)، سال (۲۰۱۵-۱۲)، صفحات (۱۴۵-۱۷۹).
- (۱۰) خسرو بیگی برچلوبی، رضا.، جوان جعفر (۱۳۹۵). بایدونبایدهای منطق روستابودگی در ایران: کنکاشی بر گفتمان‌های روستاپژوهی در محافل علمی و دانشگاهی. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک؛ ۶ (۲۴): ۱-۲۰.
- (۱۱) ستوده، محمد (۱۳۸۷). جهانی شدن و همگرایی کشورهای اسلامی، فصلنامه علوم سیاسی دانشگاه باقرالعلوم، شماره ۴۲.
- (۱۲) سجادی، عبدالقیوم (۱۳۸۷). درآمدی بر اسلام و جهانی شدن، قم: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، چاپ دوم.
- (۱۳) سجاسی قیداری، حمدالله، (۱۳۹۵). تدوین راهبردهای مدیریت فرایند جهانی شدن در مناطق روستایی کشور. مطالعات راهبردی بسیج. 19(70), 189-216.
- (۱۴) سیفی، عبدالمجید.، خالقی نژاد، مریم (۱۳۹۵). جهانی شدن و آثار آن بر مهاجرت نیروی کار. فصلنامه سیاست خارجی، (3) 30, 137-162.
- (۱۵) عزیززاده، سید امیرمحمد.، کرمانی، مهدی (۱۳۸۹). متنوع‌سازی فعالیت‌های اقتصادی رویکردی در توسعه پایدار روستایی، همایش ملی سهم کشاورزی و منابع طبیعی در توسعه جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، رشت.

- ۱۶) فتاحی، طهمورث (۱۳۹۴). بررسی مبانی نظری، برنامه‌ریزی و شناخت ایجاد و توسعه صنایع کشاورزی. سازمان جهاد کشاورزی، استان چهارمحال و بختیاری.
- ۱۷) کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰). عصر اطلاعات: اقتصاد، جامعه و فرهنگ، احمد علیقلیان و افشین خاک بار، تهران: انتشارات طرح نو، چاپ دوم.
- ۱۸) کمیسیون بررسی ابعاد جهانی شدن (۱۳۸۴). جهانی شدن منصفانه، ترجمه عبدالصمد علیقلیان، انتشارات شرکت علمی و فرهنگی، تهران، چاپ اول.
- ۱۹) جلابی، سید عبدالمجید، ستاری، امید (۱۳۹۶). پیش‌بینی اثر جهانی شدن اقتصاد بر توزیع درآمد در جامعه روستایی ایران با استفاده از شبکه عصبی مصنوعی. روستا و توسعه، ۱۵(۳)، ۱-۲۰.
- ۲۰) گل محمدی، احمد (۱۳۸۱). جهانی شدن، فرهنگ، هویت، شش جلدی، چاپ اول، تهران، نشر نی.
- ۲۱) لطفی، حیدر، آزاده، محمدزاده (۱۳۸۹). فرایند جهانی شدن و بررسی این پدیده در کشورهای جهان اسلام، مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافی دانان جهان اسلام.
- ۲۲) خواجه نوری، بیژن، محمدی محمد. بررسی رابطه جهانی شدن فرهنگی و سلیقه‌های مصرفی (مورد مطالعه: افراد ۱۵ تا ۴۵ ساله ساکن شهر شیراز). مطالعات توسعه اجتماعی - فرهنگی ۱۳۹۸؛ ۸(۲): ۶۳-۳۵.
- ۲۳) مجتهدی، مهرداد، راحلی، حسین (۱۳۸۹). اثرات جهانی شدن بر سبک زندگی روستاییان (مطالعه موردی)، دومین کنفرانس بین‌المللی و ششمین کنفرانس ملی کشاورزی ارگانیک و مرسوم، اردبیل.
- ۲۴) مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی (۱۳۹۰). بررسی تحلیلی پدیده جهانی شدن با تمرکز بر حوزه فرهنگ، ۲(۵)، ۶۳-۹۶.
- ۲۵) ناجی میدانی، علی‌اکبر (۱۳۸۰). جهانی شدن و اصلاحات: پندها و تجربه‌ها؛ دومین همایش دوسالانه اقتصاد ایران.
- ۲۶) نجارزاده، محمد (۱۳۹۱). تطبیق نظریات جهانی شدن فرهنگ در روستاها بر اساس شاخص‌های سبک زندگی مطالعه موردی: دهستان براون جنوبی شهرستان اصفهان. پژوهش‌های روستای ۱۸۸-۱۶۱، ۳(۱۲).
- ۲۷) واترز، مالکوم (۱۳۷۹). جهانی شدن، اسماعیل مردانی گیوی، تهران: انتشارات مدیریت صنعتی، چاپ اول.
- ۲۸) علی فرهاد محلی (۱۳۹۰). بررسی تحلیلی پدیده جهانی شدن با تمرکز بر حوزه فرهنگ. مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی، ۲(۵)، ۶۳-۹۶.
- ۲۹) دهقانی، امین (۱۳۹۶). تحلیل پیامدهای جهانی شدن بر ابعاد زندگی جوامع عشایری اسکان یافته (مورد پژوهی: کانون‌های اسکان عشایری استان فارس). برنامه‌ریزی منطقه‌ای پاییز ۱۳۹۶ - شماره ۲۷ رتبه A+ (دانشگاه آزاد/۱۲) ISC صفحه - از ۳۵ تا ۴۶.
- ۳۰) مجتهدی، مهرداد، راحلی، حسین (۱۳۹۸). اثرات جهانی شدن بر سبک زندگی روستاییان (مطالعه موردی)، دومین کنفرانس بین‌المللی و ششمین کنفرانس ملی کشاورزی ارگانیک و مرسوم، اردبیل.
- ۳۱) صابونچی، زهره (۱۳۹۵). تحلیل چالش‌های توسعه فضاهای روستایی در فرایند جهانی شدن با رویکرد آینده‌پژوهی (با تأکید بر روستاهای خراسان رضوی). رساله دکتری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی دکتر شریعتی - گروه جغرافیا / برنامه‌ریزی روستایی دانشگاه فردوسی مشهد.
- ۳۲) یاسوری، یاسوری (۱۳۸۶). علل پایین بودن بهره‌وری عوامل تولید در نواحی روستایی. جغرافیا و توسعه ناحیه‌ای، ۵(۹).
- ۳۳) کریمی، ثریا، همزه‌ای، فریبرز، & رستمی، فرحناز. (۱۳۹۸). روند جهانی شدن فرهنگ و تأثیر آن بر معماری روستایی (مورد مطالعه: روستای گل تپه، استان کردستان). تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران.
- ۳۴) یزدانی بروجنی، فرشید (۱۳۸۴). نگاهی به جهانی شدن و نابرابری با تأکید بر ایران. رفاه اجتماعی؛ ۵(۱۸): ۲۰۱-۲۲۲.
- ۳۵) <https://b2n.ir/y09533>

36) Anirudh Krishna. Duke University and Kripa Ananthpur. Madras Institute 2013. Globalization, Distance and Disease: Spatial Health Disparities in Rural India.

37) By Eduardo Aninat, Peter Heller, and Alfredo Cuevas. 2001. Reflections on the Impact of Globalization

- 38) Dr. Bulent GULCUBUK .2018. THE IMPACT of GLOBALIZATION on RURAL POOR in TURKEY: THE CASE of SOCIAL RISK MITIGATION PROJECT. Ankara University Faculty of Agriculture Dept. of Agricultural Economics. Diskapi/ANKARA/TURKEY.
- 39) Johan Galtung & Richards C. Vincent, Global Glasnost, Hampton press , Newjersey , 1992, P.2.
- 40) Manjunatha, K., (2014), Impact of Globalization on Indian rural and urban life. International Journal of Engineering & Management Sciences, 5 (4), Netherlands, Pp 274-76.
- 41) Saraiva, Gaëlle Lopes, "Globalization, Tourism and Sustainable Development: The multifaceted impact of tourism on development and poverty alleviation in Brazil" (2016). *CUNY Academic Works*.
- 42) Special Lecture, XVIII Latin American Meetings of the Econometric Society.
- 43) Wouter Jacobs, Cesar Ducruet and Peter de Langen. 10(1), pp. 92-113 (2010). Integrating World Cities into Production Networks: The Case of Port Cities. *Global Networks*.
- 44) Zieleniec, Andrzej, (2007). *Space and social theory*. SAGE